

NADEŽDA MOROZA

Latvijas Universitāte
nadja.moroza@inbox.lv

Galvenie mūsdienu līdera tēla modelēšanas parametri: pēc latviešu un čehu politiskā diskursa materiāliem

Cilvēku valoda sevī glabā konkrētā etnosa kultūru un vēsturi, tajā iemiesotas sabiedrības galvenās vērtības un ideāli, kas to padara vienotu etnosu nevis tikai cilvēku grupu, ko vieno intereses un dzīvesveids. Politika tēls, kā izteiksmīga sabiedrības pārstāvja iemiesojums un pētnieciskās darbības objekts tiek radīts, izmantojot valodiskos līdzekļus, tādējādi priekšstats par konkrētu personību veidosies, par pamatu izmantojot iezīmes, kas parādās viņa tekstos, šajā gadījumā – politiķu oficiālo uzstāšanos un interviju tekstos.

Šī pētījuma tekstuālais materiāls ir mūsdienu Latvijas un Čehijas politiķu oficiālo uzstāšanos stenogrammas un interviju teksti par vairāk nekā 10 gadus ilgu laika periodu. Veicot diskursa analīzi, kā arī izmantojot dažādu lingvistiskās analīzes metožu kompleksu, tika noteikti galvenie politiķu tēlu veidošanā izmantotie paņēmieni.

Politiku portretos šādā veidā tiek atrastas sakritības, kā arī dažādas atšķirības. Starp kopīgajām iezīmēm atzīmējams diskursa piesātinājums ar novērtējošiem spriedumiem, ekspresīviem līdzekļiem un izteiksmīgu leksiku. Jānorāda, ka attiecībā uz čehu politiķiem pamanīta pastiprināta politoloģijas terminu un reāliju, kas saistītas ar Eiropu, Eiropas Savienību, lietošana, savukārt latviešu politiķiem raksturīga ekonomikas terminu un ar Latviju saistītu reāliju lietošana. Šādas atšķirības šaurā skatījumā skaidrojamas ar politiķu personīgo biogrāfiju faktiem – viņu izglītību, darba pieredzi –, kā arī amatiem, ko viņi ieņēmuši pirms politiskās karjeras sākuma; savukārt plašākā skatījumā jānorāda, ka katru politiķi veido ne vien viņa vide, bet arī politiķi ieskaujošie un viņa personību veidojošie diskursi. Atbilstoši – līdzīgais un atšķirīgais politiķu tēlos skaidrojams arī ar latviešu un čehu diskursa vispārīgo raksturojumu. Sastatāmā aspekta esamība šajā pētījumā ļauj izdarīt secinājumu par līdera tēla veidošanās nacionālajām īpatnībām.

Darbā tiek analizētas arī latviešu un čehu diskursa pamata metaforas, kas dominē politiķu runās, tiek apskatīti komunikatīvie uzdevumi, kā risināšanas laikā politiķi pieņem vienu vai otru lomu (glābējs, misionārs, populists utt.), galvenie publiskajās uzrunās izmantotie atslēgvārdi, kā arī citas uzstāšanos lingvo-diskursīvās īpašības.